

Υπόθεση C-189/20

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

5 Μαΐου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Oberster Gerichtshof (Αυστρία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

27 Φεβρουαρίου 2020

Αναιρεσείουσα και εναγομένη:

Laudamotion GmbH

Αναιρεσίβλητη και ενάγουσα:

Verein für Konsumenteninformation

8Ob 107/19x

Το Oberster Gerichtshof [Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία], δικάζον κατ' αναίρεση [παραλειπόμενα] επί της διαφοράς μεταξύ της ενάγουσας Verein für Konsumenteninformation, 1060 Βιέννη, [παραλειπόμενα] και της εναγομένης Laudamotion GmbH, 2320 Schwechat, [παραλειπόμενα] με αντικείμενο αίτημα παράλειψης και δημοσίευσης απόφασης, κατόπιν αίτησης αναιρέσεως που άσκησε η εναγομένη κατά της απόφασης του Oberlandesgericht Wien [εφετείου Βιέννης, Αυστρία] της 28ης Μαΐου 2019, δικάσαντος κατ' έφεση, [παραλειπόμενα] με την οποία εν μέρει επικυρώθηκε και εν μέρει τροποποιήθηκε η απόφαση του Landesgericht Korneuburg [πρωτοδικείου του Korneuburg, Αυστρία] της 5ης Φεβρουαρίου 2019 [παραλειπόμενα], εξέδωσε, εν συμβουλίω, την ακόλουθη

Διάταξη

[σελ. 2 του πρωτοτύπου]

Υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1. Έχουν οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012, ιδίως το άρθρο 25, το άρθρο 17, παράγραφος 3, και το άρθρο 19, ενδεχομένως επίσης λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 67, την έννοια ότι αντιβαίνει στις διατάξεις αυτές ο έλεγχος καταχρηστικότητας των ρητρών παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας με βάση την οδηγία 93/13/ΕΟΚ και/ή με βάση τις αντίστοιχες εθνικές διατάξεις μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας;

2. Έχει το άρθρο 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, τελευταία ημιπερίοδος, του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 («εκτός αν η συμφωνία είναι άκυρη ως προς την ουσιαστική της ισχύ της βάσει της νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους») την έννοια ότι επιτρέπει τη διενέργεια -εκτεινόμενου ακόμη και πέραν του εναρμονισμένου τομέα δικαίου- ουσιαστικού ελέγχου με βάση το εθνικό δίκαιο του συμφωνηθέντος ως αρμόδιου κράτους μέλους;

3. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα:

Καθορίζονται οι εφαρμοστέοι ως προς τον έλεγχο καταχρηστικότητας σύμφωνα με την οδηγία 93/13/ΕΟΚ εθνικοί κανόνες μεταφοράς με βάση το δίκαιο του συμφωνηθέντος ως αρμόδιου κράτους μέλους ή με βάση τη *lex causae* του επιληφθέντος κράτους μέλους;»

Σκεπτικό:

I. Ιστορικό της διαφοράς:

Η κύρια δίκη αποτελεί δίκη σχετική με ρήτρα. Η ενάγουσα είναι μια ένωση η οποία, με βάση την αυστριακή νομοθεσία για την προστασία των καταναλωτών, νομιμοποιείται ενεργητικά να ασκεί ένδικα βοηθήματα για την επιβολή των συμφερόντων των καταναλωτών. Ο εναγόμενος αερομεταφορέας (που είναι λεγόμενη (σελ. 3 του πρωτοτύπου) «αεροπορική εταιρία χαμηλού κόστους») διαχειρίζεται μια πύλη κρατήσεων πτήσεων στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.laudamotion.com. Στο πλαίσιο αυτό, χρησιμοποιεί στις συναλλαγές με τους καταναλωτές Γενικούς Όρους Μεταφοράς και Γενικούς Όρους Συναλλαγών. Κρατήσεις πτήσεων της εναγομένης μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο μέσω του διαδικτύου. Η εναγομένη δεν προσφέρει αμιγώς εσωτερικές μεταφορές εντός Αυστρίας.

Κρίσιμη για την παρούσα διαδικασία προδικαστικής απόφασης είναι η ακόλουθη ρήτρα των προμνησθέντων Γενικών Όρων Συναλλαγών της εναγομένης:

«2.4 Εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στη Σύμβαση ή στους σχετικούς νόμους, η μεταξύ μας σύμβαση μεταφοράς [...] και όλες οι διαφορές που προκύπτουν από τη σύμβαση αυτή ή σε σχέση με αυτήν υπάγονται στη δικαιοδοσία των ιρλανδικών δικαστηρίων.»

II. Αιτήματα και ισχυρισμοί των διαδίκων:

Η ενάγουσα υποστήριξε ότι η ρήτρα παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας είναι ανίσχυρη. Η διατύπωση «εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στη Σύμβαση ή στους σχετικούς νόμους» είναι αδιαφανής, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, του KSchG [νόμου για την προστασία των καταναλωτών], επειδή καλούνται οι ίδιοι οι καταναλωτές να εξακριβώσουν κατά πόσον η προβλεπόμενη διεθνής δικαιοδοσία είναι σύννομη. Η εν λόγω ρήτρα είναι επίσης υπέρμετρα δυσμενής για τον καταναλωτή σύμφωνα με το άρθρο 879, παράγραφος 3, του ABGB [γενικού αστικού κώδικα], πρωτίστως επειδή στερεί από τον καταναλωτή τις λοιπές δικαιοδοσίες που του παρέχονται βάσει του κανονισμού 1215/2012, ιδίως βάσει του άρθρου 7 του εν λόγω κανονισμού, και είναι επίσης μη αναμενόμενη κατά την έννοια του άρθρου 864a του ABGB, επειδή ο καταναλωτής, λόγω της έδρας της εναγομένης στην Αυστρία, δεν οφείλει να αναμένει ότι αποκλειστική δικαιοδοσία θα έχουν τα ιρλανδικά δικαστήρια.

Η εναγομένη υποστήριξε ότι η προβλεπόμενη στη ρήτρα παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει να κριθεί αποκλειστικά [σελ. 4 του πρωτοτύπου] με βάση τον κανονισμό 1215/2012. Το άρθρο 17, παράγραφος 3, του κανονισμού 1215/2012 εξαιρεί τις συμβάσεις μεταφοράς από τους περιορισμούς που ισχύουν βάσει του άρθρου 19 του ίδιου κανονισμού για τις συμβάσεις καταναλωτών. Επομένως, βάσει του άρθρου 25 του κανονισμού 1215/2012, οι ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας επιτρέπονται χωρίς τους περιορισμούς του κεφαλαίου II, τμήμα 4, του ίδιου κανονισμού. Λόγω της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου, δεν επιτρέπεται να πραγματοποιηθεί έλεγχος καταχρηστικότητας με βάση τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας. Εξάλλου, η ρύθμιση, λόγω του προβλέψιμου στοιχείου αλλοδαπότητας, δεν είναι μη αναμενόμενη ούτε είναι αδιαφανής, επειδή στην πρώτη περίοδο διευκρινίζεται ότι η εκεί προβλεπόμενη δικαιοδοσία προστίθεται στις δικαιοδοσίες που προβλέπονται στη Σύμβαση του Μόντρεαλ (στο εξής: Σύμβαση) ή σε άλλους σχετικούς νόμους.

III. Η μέχρι τούδε διαδικασία:

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε το αίτημα της αγωγής όσον αφορά την εν λόγω ρήτρα. Το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012 υπερισχύει του εθνικού δικαίου στα ζητήματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του. Η διάταξη έχει εξαντλητικό χαρακτήρα όσον αφορά το παραδεκτό, τη μορφή και τα αποτελέσματα των ρητρών παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας.

Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δέχτηκε την έφεση της ενάγουσας και έκανε δεκτό το αίτημα της αγωγής. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι οι ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας σε συμβάσεις καταναλωτών, οι οποίες εμπίπτουν στην οδηγία 93/13/ΕΟΚ και/ή στις αντίστοιχες εθνικές διατάξεις μεταφοράς της, υπόκεινται σε έλεγχο καταχρηστικότητας σύμφωνα με την οδηγία 93/13/ΕΟΚ ακόμη και όταν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 25 του κανονισμού 1215/2012 και, ως εκ τούτου, μπορούν, κατά περίπτωση, να είναι ανίσχυρες. Οι εθνικές διατάξεις

μεταφοράς της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ αποτελούν ρυθμίσεις που διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία κατά την έννοια του άρθρου 67 του κανονισμού 1215/2012, επειδή, κατά το **[σελ. 5 του πρωτοτύπου]** παράρτημα 1, στοιχείο π', της οδηγίας, ρήτρες που στερούν από τον καταναλωτή τη δυνατότητα –ή τον παρεμποδίζουν– να προσφύγει στα κρατικά δικαστήρια μπορούν να θεωρηθούν καταχρηστικές. Ο έλεγχος καταχρηστικότητας κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ είναι, ειδικά στην προκειμένη περίπτωση, ιδιαίτερα σημαντικός, επειδή, βάσει του άρθρου 17, παράγραφος 3, του κανονισμού 1215/2012, οι περιορισμοί που επιβάλλονται κανονικά για λόγους προστασίας των καταναλωτών δεν έχουν εφαρμογή στις συμβάσεις μεταφοράς. Σε κάθε περίπτωση, η ρήτρα είναι αδιαφανής σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 3, του KSchG.

Το Oberster Gerichtshof [Ανώτατο Δικαστήριο] καλείται τώρα να αποφανθεί επί της αίτησης αναιρέσεως την οποία η εναγομένη άσκησε κατά της απόφασης του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, επιδιώκοντας την απόρριψη της αγωγής.

IV. Νομική βάση:

Οι βασικοί κανόνες του δικαίου της Ένωσης:

Οι βασικοί κανόνες του δικαίου της Ένωσης στους οποίους στηρίζεται η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιλαμβάνονται, ειδικότερα, στο άρθρο 25, το άρθρο 17, παράγραφος 3, και τα άρθρα 19 και 67 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (στο εξής: κανονισμός 1215/2012), καθώς και στην οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (στο εξής: οδηγία 93/13/ΕΟΚ).

Το εθνικό δίκαιο:

Το άρθρο 6, παράγραφος 3, του *Konsumentenschutzgesetz* [νόμου για την προστασία των καταναλωτών] (KSchG) έχει ως εξής:

«Συμβατικοί όροι περιλαμβανόμενοι σε Γενικούς Όρους Συναλλαγών ή σε τυποποιημένα έντυπα συμβάσεων είναι ανίσχυροι, εάν είναι διατυπωμένοι κατά τρόπο ασαφή ή ακατανόητο.»

[σελ. 6 του πρωτοτύπου]

Το άρθρο 864a του *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* [γενικού αστικού κώδικα] (ABGB) έχει ως εξής:

«Οι όροι ασυνήθους περιεχομένου τους οποίους χρησιμοποιεί ένα συμβαλλόμενο μέρος στους Γενικούς Όρους Συναλλαγών ή στα τυποποιημένα έντυπα συμβάσεων λογίζονται ως ανυπόστατοι, αν είναι δυσμενείς για τον αντισυμβαλλόμενο του και

εφόσον ο εν λόγω αντισυμβαλλόμενος, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων, ιδιαίτερος δε της εξωτερικής μορφής της σύμβασης, δεν είχε λόγο να αναμένει τέτοιους όρους, εκτός εάν το πρώτο εκ των συμβαλλομένων μερών επέστησε ειδικώς την προσοχή του δευτέρου στους εν λόγω όρους.»

Το άρθρο 879, παράγραφος 3, του Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) ορίζει τα εξής:

«Συμβατικοί όροι περιλαμβανόμενοι σε Γενικούς Όρους Συναλλαγών ή σε τυποποιημένα έντυπα συμβάσεων οι οποίοι δεν καθορίζουν μία από τις εκατέρωθεν κύριες υποχρεώσεις των μερών είναι αυτοδικαίως άκυροι, εάν είναι υπέρμετρα δυσμενής για έναν εκ των συμβαλλομένων, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων.»

V. Τα προδικαστικά ερωτήματα:

Νομιμοποίηση για την υποβολή της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως:

[παραλειπόμενα]

Σκεπτικό επί της υποβολής των προδικαστικών ερωτημάτων:

1. Στη νομική θεωρία υποστηρίζονται αντικρουόμενες απόψεις όσον αφορά το ζήτημα αν και σε ποιον βαθμό οι ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας που εμπίπτουν στο [σελ. 7 του πρωτοτύπου] πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1215/2012 υπόκεινται σε γενικό έλεγχο καταχρηστικότητας:

1.1. Κατά μία άποψη, το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012 αποτελεί ρύθμιση με εξαντλητικό χαρακτήρα όσον αφορά το παραδεκτό, τη μορφή και τα αποτελέσματα των ρητρών παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας· αποκλείεται οποιαδήποτε μορφή ουσιαστικού ελέγχου με βάση το εθνικό δίκαιο, ακόμη και στις περιπτώσεις των ρητρών παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχονται σε Γενικούς Όρους Συναλλαγών. Για την προστασία του κατά κανόνα αδύναμου αντισυμβαλλομένου αρκεί ο προβλεπόμενος περιορισμός του νόμιμου χαρακτήρα των ρητρών παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχονται σε συμβάσεις με καταναλωτές, ασφαλισμένους και εργαζομένους.

Οι υπέρμαχοι της ανωτέρω άποψης [παραλειπόμενα] εκτιμούν ότι ο κανονισμός 1215/2012 καθιερώνει αποκλειστικό καθεστώς ρύθμισης της διεθνούς δικαιοδοσίας. Η ερμηνεία του άρθρου 25 του κανονισμού 1215/2012 υπό την έννοια ότι επιτρέπει τον ουσιαστικό έλεγχο με βάση το εθνικό δίκαιο δεν συνάδει προς τον επιδιωκόμενο από τον κανονισμό 1215/2012 ενοποιητικό σκοπό. Στο πλαίσιο αυτό, οι υπέρμαχοι της εν λόγω άποψης στηρίζονται ιδίως στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το άρθρο 17 της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις [παραλειπόμενα], βάσει του οποίου, για τη διαφύλαξη της ασφάλειας δικαίου, η επιλογή του συμφωνηθέντος δικαστηρίου

μπορεί να εκτιμάται μόνο βάσει παραμέτρων που άπτονται των επιταγών της εν λόγω διάταξης (βλ. Δικαστήριο, απόφαση της 16ης Μαρτίου 1999, Castelletti, C-159/97, EU:C:1999:142, σκέψεις 46 επ.).

[σελ. 8 του πρωτοτύπου]

1.2. Ωστόσο, τίθεται το ζήτημα μήπως οι ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας υπόκεινται σε περιορισμούς καταχρηστικότητας που απορρέουν από το ευρωπαϊκό παράγωγο δίκαιο, ιδίως από την οδηγία 93/13/ΕΟΚ [παραλειπόμενα]. Το άρθρο 19 του κανονισμού 1215/2012 περιορίζει μεν τις ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχονται σε συμβάσεις με καταναλωτές. Ωστόσο, βάσει του άρθρου 17, παράγραφος 3, του κανονισμού 1215/2012, οι συμβάσεις μεταφοράς εξαιρούνται από την εφαρμογή του κεφαλαίου II, τμήμα 4. Ως εκ τούτου, εν προκειμένω οι καταναλωτές εξακολουθούν να χρήζουν προστασίας, την οποία μπορεί ενδεχομένως να εξασφαλίσει η εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ [παραλειπόμενα].

Ορισμένοι τάσσονται υπέρ της δυνατότητας ελέγχου της καταχρηστικότητας σύμφωνα με την οδηγία 93/13/ΕΟΚ, ιδίως λαμβανομένης υπόψη της διάταξης του άρθρου 67 του κανονισμού 1215/2012. Συγκεκριμένα, οι εθνικές διατάξεις μεταφοράς της οδηγίας αποτελούν ρυθμίσεις της διεθνούς δικαιοδοσίας, επειδή το ανίσχυρο μιας ρήτρας παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας συνεπάγεται την εφαρμογή της προβλεπόμενης στον νόμο ρύθμισης της δικαιοδοσίας, με αποτέλεσμα, ως επί το πλείστον, να είναι αρμόδιο άλλο δικαστήριο από αυτό που έχει συμφωνηθεί [παραλειπόμενα]. Κατά μία άλλη άποψη, οι ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας πρέπει, βάσει του άρθρου 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεύτερη ημιπερίοδος, του κανονισμού 1215/2012, να ελέγχονται με βάση τους ελάχιστους κανόνες της [σελ. 9 του πρωτοτύπου] οδηγίας 93/13/ΕΟΚ ως προς την ουσιαστική τους ισχύ [παραλειπόμενα].

1.3. Υπάρχουν επίσης απόψεις κατά τις οποίες η περιεχόμενη στο άρθρο 25, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, τελευταία ημιπερίοδος, του κανονισμού 1215/2012 μνεία του ευρωπαϊού νομοθέτη περί «ακυρότητας ως προς την ουσιαστική ισχύ» καθιστά δυνατό ακόμη και τον ουσιαστικό έλεγχο των ρητρών παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχονται σε Γενικούς Όρους Συναλλαγών [παραλειπόμενα].

2. Ως εκ τούτου, κατά το Oberster Gerichtshof [Ανώτατο Δικαστήριο], εγείρεται το ζήτημα ποια είναι η σχέση μεταξύ των διατάξεων του κανονισμού 1215/2012 και της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ και/ή των αντίστοιχων εθνικών διατάξεων μεταφοράς της και αν στη χρησιμοποιούμενη στο άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012 έννοια της ακυρότητας ως προς την ουσιαστική ισχύ εμπίπτει και η παράβαση διατάξεων για την προστασία των καταναλωτών, ακόμη και αν αυτές δεν απορρέουν από ευρωπαϊκό παράγωγο δίκαιο. Τέλος, δεν είναι σαφές αν οι συγκεκριμένα εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις μεταφοράς της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ πρέπει να καθορίζονται με βάση τον κανόνα σύγκρουσης του άρθρου 25,

παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, τελευταία ημιπερίοδος, του κανονισμού 1215/2012, ήτοι με βάση το δίκαιο του forum prorogatum.

Oberster Gerichtshof [Ανώτατο Δικαστήριο],

Βιέννη, 27 Φεβρουαρίου 2020

[παραλειπόμενα]

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ